

ELEŞTİRİDE BİRAZ CİDDİYET, LÜTFEN

5 Ocak 2026

Yıldırım Koç

İlk yazım 1973 yılında Ecevit'in yayımladığı *Özgür İnsan Dergisi'*nde Çetin Yıldırım adıyla çıktı. O günden beri de yazan biriyim. Yaptığım işi ciddiye alıyorum. Kulaktan dolma bilgiyle yazı yazmıyorum. Bir konuda görüş açıklayacaksam, gerçekten kılı kırk yararçasına belge ve bilgiye dayanmaya çalışıyorum. Bu nedenle de, kulaktan dolma bilgiyle yazı yazanların cesaretine çok şaşırıyorum. Biri bana aktardığım bir bilginin yanlış olduğunu söylese çok mahcup olurum; yüzüm kızarır. Bereket bugüne kadar böyle bir utanç yaşamadım.

Ancak herkes böyle değil.

Benim 50 yılı aşkın bir süredir öğrenmeye çalıştığım alanlardan biri, işçi sınıfı tarihi ve sol hareketler tarihi.

Bazı kitaplarda işçi sınıfı tarihine ilişkin hataları 15 yıl önce bir kitabımda yayınlamıştım (Yanlış-Doğru Cetveli, İşçi Sınıfı Tarihi Yazımında İnatçı Hatalar, Epos Yayınları, Ankara, 2010).

Yanlışlarla dolu bir metni okuduğumda aklıma hep bir fıkra gelir.

Çok eski dönemlerde medreseden yeni çıkmış acemi bir hoca camide vaaz veriyormuş. "Hazreti İsa," demiş, "bir gün kılıcıyla Fırat'ı yarıp koyun sürüsünü karşıya geçirdi." Vaaz bittikten sonra da cemaatten görmüş geçirmiş yaşlıca birine, "Hocam, nasıldım?" diye sormuş. Adamcağız, "söylediklerinin neresini düzelteyim, hoca efendi," demiş, "İsa değil Musa; kılıç değil asa; sürü değil İsrailoğulları; Fırat değil Kızıldeniz."

Bir gün yazma işine yeni başlamış bir kişi bir kitap bitirmiş. Hata yapmaktan da korktuğundan, Nasreddin Hoca'yı bulmuş. "Hocam," demiş, "bir zahmet şunu okuyuver." Bir topak da balmumu vermiş. "Yanlış gördüğün yerlere de birer parça balmumu yapıştırıver."

Aradan bir hafta geçmiş. Acemi yazar Hoca'yı ziyaret etmiş. Kitabını almış. Hoca kahvesini içerken sayfaları teker teker çevirmiş.

Hayret! Kitapta tek bir balmumu parçası yok.

Çok sevinmiş. "Hocam, sağol, zaman ayırıp okumuşsun. Hiçbir yeri işaretlemediğine göre kitabı beğendin, hiç hatam yokmuş," demiş.

Hoca atılmış, "aman evladım," demiş, "yanlış anlama. Ben üşendim. Sen eve gidince bir tencerede balmumu erit. Kitabı da içine ativer. Senin kitaptaki yanlışlara verdiğin balmumu topağı yetmez."

Rahmetli Prof.Dr.Mikail Bayram Hoca, Nasreddin Hoca'nın gerçekte Ahi Evren olduğunu yazardı. Her ikisini de saygıyla anarken, bu konularla ilgili bir Nasreddin Hoca fıkrası daha hatırlatayım.

Nasreddin Hoca'ya saz çalmayı bilip bilmediğini sormuşlar. "Tabii, bilirim," deyince de eline bir saz tutuşturmuşlar ve çalmasını istemişler.

Hoca sazı almış, sol eliyle perdelerden birini tutmuş, sağ elindeki mızrapla da tellere vurmaya başlamış. Ama sol elini hiç hareket ettirmiyormuş.

İzleyenler şaşırmış, "Hocam," demişler, "saz çalanlar ellerini perdeler üzerinde gezdirir; sen hep aynı yerde tutuyorsun."

Hoca gülmüş, "onlar," demiş, "benim tuttuğum yeri arıyor."

Şimdi gelelim 2 Ocak tarihli "Şevket Süreyya Aydemir ve Kadro: Genel Bir

Değerlendirme” başlıklı yazıma bir yorumda bulunan Sayın Turgay Yıldırım’ın değerlendirmelerine.

Sayın Turgay Yıldırım şunları yazmış:

“N.Hikmet, Şevket Süreyya ve eczacı Vedat Nedim Tör’ün TKP’nin gizli belgelerini ve yoldaşlarının isimlerini devlete vermesi (affedilmeleri karşılığında) nedeniyle yazdığı bir şiirinde "altın tepside sattılar yoldaşlarını" diye bahseder.

“Esasen kadrocuların savunduğu sosyalizm değildir.

“Devletçiliğin özel sektörle rekabet gücünün alabildiğince güçlü kılındığı bir sistemdir.

“Zaten İzmir iktisat kongresinde (şubat 1923) alınan kararlarla kapitalist yoldan kalkınma modelini esas almıştır yeni kurulacak olan devlet.

““Yeni kurulacak devlet” diyorum çünkü Cumhuriyet daha ilan edilmemiştir bile.

“Ş.Süreyya Aydemir 1927 yılına kadar yattığı c.evinde 4.yılıni doldururken Sosyalist düşüncelerinden vazgeçerek devletçi ağırlıklı kapitalist yoldan kalkınma modelini savunduğunu belirterek bir af ile saliverilmiştir.

“Bu konuda yazmış olduğu "Suyu Arayan Adam"adlı eserinde çok net bir şekilde bu düşüncelerini ortaya koymakta ve öğretmen olarak görev yaptığı Azerbaycan'da Kızıl ordunun yaptığı katliamlar ve olumsuz gelişmeler nedeniyle düşüncelerinde büyük değişimler yaşadığını açıkça belirtmektedir.”

Sayın Turgay Yıldırım şöyle diyor: “N.Hikmet, Şevket Süreyya ve eczacı Vedat Nedim Tör’ün TKP’nin gizli belgelerini ve yoldaşlarının isimlerini devlete vermesi (affedilmeleri karşılığında) nedeniyle yazdığı bir şiirinde "altın tepside sattılar yoldaşlarını" diye bahseder.”

1927 yılında, daha sonraki yazılarımda belgeleriyle sunacağım gibi, polise giden yalnızca Vedat Nedim’dir. Şevket Süreyya için içinde yoktur. Ayrıca Vedat Nedim “eczacı” değildir, iktisat doktorudur. Eski TKP’de üst kadrolarda Eczacı Vasıf vardır; onun da bu işle ilgisi yoktur. Vedat Nedim doktorasını Almanya’da 1922 yılında tamamladı. Doktora tezi, “Türkiye Nasıl Bir Emperyalizm Konusu Oldu?” idi. Ayrıca Vedat Nedim’in bu davranışında “affedilmesi karşılığı” diye bir pazarlık yoktur. 1928 yılında yapılan yargılamada verilen cezalar da komik derecede düşüktür. İstanbul grubundan 27 kişi yargılandı. 16 kişi beraat etti, 11 kişi ceza aldı. Şefik Hüsnü, İstiklal Mahkemesi’nden kalan dava nedeniyle 1 yıl 4 aya mahkum edildi. Ceza alan diğer 10 kişinin 4’ü 4 aya, 6’sı üç aya mahkum edildi. Vedat Nedim’in 4 ay olan cezası 2 ay 20 güne indirildi. İzmir grubunda 7 kişi yargılandı. Hepsisi 3’er ay hapse mahkum edildi. Adana grubunda 14 kişi yargılandı. 5’i 3’er ay hapse mahkum edildi. Bunların ikisinin cezası 2,5 aya ve 1,5 aya indirildi. 9 kişi beraat etti. Gıyaben yargılanan 7 kişinin 3’ü 4’er ay, 4’ü 3’er ay hapis cezasına çarptırıldı.

Sayın Turgay Yıldırım “Esasen kadrocuların savunduğu sosyalizm değildir” demektedir. Zahmet edip Şevket Süreyya Aydemir’in 1932 yılında yayımlanan *İnkılâp ve Kadro* kitabını ve 34 sayı çıkan Kadro dergilerine şöyle bir baksa, savunulanların Komintern’in 1920 yılı Temmuz-Ağustos aylarında toplanan 2. Kongresi sırasındaki tartışmalardan esinlenmiş “sosyalizme yönelmiş kapitalist olmayan yol” tezi olduğunu anlayacaktır. Şevket Süreyya Aydemir’in kitabının 1932 baskısını bulamayabilir. Kitabın ikinci baskısı 1968 yılında yapıldı.

Sayın Turgay Yıldırım şöyle diyor: “Devletçiliğin özel sektörle rekabet gücünün alabildiğince güçlü kılındığı bir sistemdir. Zaten İzmir iktisat kongresinde (şubat 1923) alınan kararlarla kapitalist yoldan kalkınma modelini esas almıştır yeni kurulacak olan devlet. ‘Yeni kurulacak devlet’ diyorum çünkü Cumhuriyet daha ilan edilmemiştir bile.”

Bir kere 17 Şubat 1923 tarihinde çalışmalarına başlayan kongrenin adı “İzmir İktisat Kongresi” değil, “Türkiye İktisat Kongresi”dir. İkincisi, bu kongre kararlarından hiçbirinde “kapitalist yoldan kalkınma modeli” esas alınmamıştır. Ayrıca, Türkiye’de uygulanan, Mustafa Kemal Paşa’nın 1932 yılında açıkça ifade ettiği gibi, “devlet sosyalizmi”dir, “devlet kapitalizmi” değil.

Sayın Turgay Yıldırım şöyle diyor: “Ş.Süreyya Aydemir 1927 yılına kadar yattığı c.evinde 4.yılıni doldururken Sosyalist düşüncelerinden vazgeçerek devletçi ağırlıklı kapitalist yoldan kalkınma modelini savunduğunu belirterek bir af ile salıverilmiştir.”

Ne diyeceğimi bilemiyorum. Şevket Süreyya, 1925 yılındaki yargılamalarda hakimle tartıştığı ve açıkça sosyalizmi savunduğu için verilen cezaların artırılmasına neden olmuş ve 10 yıl hapisle cezalandırılmıştı. Afyon Cezaevi’ne gönderildi. 1 Temmuz 1926 tarihinde kabul edilen Türk Ceza Kanununda cezalandırıldığı suçların cezasında bir indirim yapıldı. Bu sayede 1926 yılında Cumhuriyet Bayramı yıldönümünde tahliye edildi. Öyle 4 yılını doldururken sosyalist düşüncelerden vazgeçmesi diye bir durum söz konusu değil. Ayrıca “devletçi ağırlıklı kapitalist yoldan kalkınma modelini savunduğunu belirtmesi” de tümüyle gerçek dışı, sınırları belirsiz bir hayalin ürünü. Şevket Süreyya, tüm yaşamı boyunca, sosyalizme gidişte bağımsızlıkçı, milliyetçi ve demokratik bir çizgiyi savundu. 1962 yılında Yön’de yazdığı yazılarda da açıkça “Türk sosyalizmi” anlayışını yaymaya çalıştı.

Sayın Turgay Yıldırım şöyle diyor: “Azerbaycan’da Kızıl ordunun yaptığı katliamlar ve olumsuz gelişmeler nedeniyle düşüncelerinde büyük değişimler yaşadığını açıkça belirtmektedir.”

Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti 27 Nisan 1920 tarihinde Kızıl Ordu’nun Bakü’yü işgali sonrasında kuruldu. Kızıl Ordu’nun bir katliam yaptığı iddiası tümüyle anti-komünist yalanlardandır. Nitekim, Şevket Süreyya, bu olaydan sonra Türkiye Komünist Partisi’ne üye oldu. Diğer bir deyişle, düşüncelerinde büyük değişimler yaşanması söz konusu değil. Tam tersine, Komünist Partisi’ne girdi. Şevket Süreyya Aydemir’in Suyu Arayan Adam isimli özyaşam öyküsünün 2014 yılında Remzi Kitapevi tarafından yapılan son baskılarından birinde 143. sayfadan itibaren bu süreci okuyabilirsiniz. Sayın Turgay Yıldırım, bu iddiaları nasıl bir uydurabilmiş, anlamak mümkün değil.

Sayın Turgay Yıldırım’ın benim yazımın altında yaptığı yoruma müdahale etmedim. Ancak bu gerçeklerle uzaktan yakından ilgisi alakası olmayan görüşleri de okuyuculara iletmemin yararlı olacağını düşünüyorum.

Ben Turgay Yıldırım’ın bu yazısını erimiş balmumu tenceresine batırıyorum.